



Učenje na društvenim mrežama: holokaust u neobičnome okruženju

Tea Gomboš Zazinović, prof.
Srednja škola *Hrvatski kralj Zvonimir*,
Krk

Poučavanje novih generacija svima nam predstavlja izazov. Često se žalimo na njihovu orijentiranost na ekrane, sve kraće trajanje pažnje i koncentracije na zadatke. Povijest koju ne mogu povezati s vlastitim iskustvom mnogi uče s mukom. Stoga se postavlja pitanje učinkovitoga poučavanja i učenja povijesti, posebice ozbiljnijih tema. Zbog važne društvene uloge Povijesti, zadatak nam je još važniji.

Na podrobnije razmišljanje o ovome problemu navela me radionica više savjetnice Lorande Miletić na seminaru Holokaust kao početna točka 2021. godine. Radionica posvećena IHRA-inim *Preporukama za poučavanje i učenje o holokaustu* otkrila mi je Holocaust challenge – tad novi TikTok trend. Zbunjena tom informacijom, istražila sam trend i otkrila kako se radi o nizu videouradaka u kojima tinejdžeri glume žrtve holokausta. Popratni tekst u svakome videu donosi priču o sudbini žrtve holokausta upitne točnosti. Izgled zatvorenika u logorima postignut je šminkom, prugastom odjećom i oznakom žute zvijezde. Osnovna je radnja dolazak navodnih žrtava pred rajska vrata i ispovijest kako su skončali život. Glazbenu pozadinu čini poznata pop pjesma.

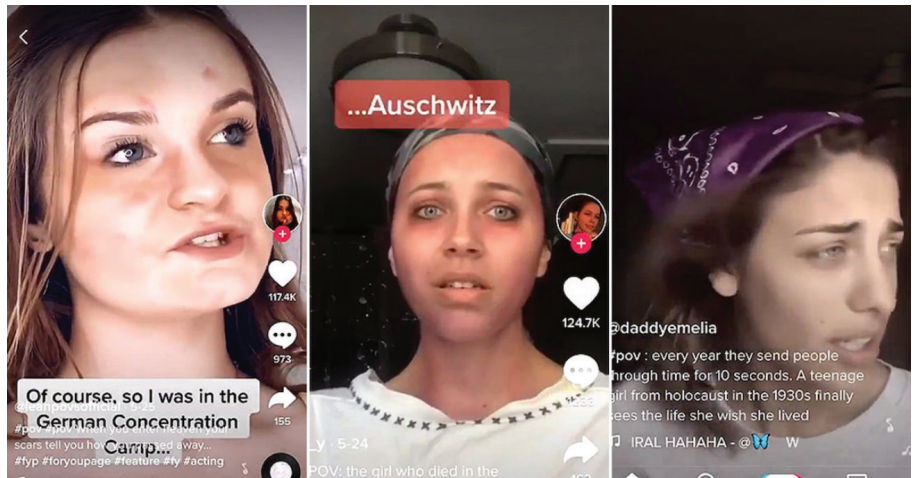
Što sam više istraživala, imala sam više pitanja. Može li taj sadržaj biti koristan u obrazovanju? Može li biti štetan? Je li mu uopće mjesto na društvenim mrežama? Najviše me zanimalo kakva je recepcija takvog sadržaja kod učenika. Stoga sam odlučila o tome trendu razgovarati sa svojim tadašnjim učenicima, osmašima.

Poslala sam učenicima materijal za pripremu – kratak članak o tome trendu te ih zamolila da ga do idućega sata pročitaju. Uputila sam ih da obrate pažnju na slične sadržaje dok u slobodno vrijeme pregledavaju društvene mreže. Za raspravu sam pripremila sljedeća pitanja kojima sam usmjeravala učeničke doživljaje i mišljenja.

- Smetaju li vam ozbiljni sadržaji na društvenim mrežama?
- Smeta li vam kad se isti ili sličan sadržaj učestalo ponavlja?
- Koje ste povijesne sadržaje uočili za vrijeme korištenja društvenih mreža u slobodno vrijeme?

- Jeste li već prije naišli na Holocaust challenge?
- Koji je vaš stav o tome trendu?
- Krši li takav sadržaj moralne i etičke norme?
- Što je motiviralo mlade da naprave takav video ili se pridruže trendu?
- Mijenja li motivacija autora vaš pogled na ovaj trend?
- Može li takav sadržaj biti koristan?
- Može li takav sadržaj biti štetan?
- Jesu li oni koji su vidjeli trend bolje informirani o holokaustu? Jesu li mogli steći krivu sliku o događajima?
- Kako bi preživjeli i njihove obitelji mogli gledati na ovaj trend?
- Jeste li naišli na slične sadržaje za vrijeme korištenja društvenih mreža u slobodno vrijeme?
- Provjeravate li istinitost sadržaja koje susretete na društvenim mrežama? Ako da, kako?
- Kad biste trebali provjeriti točnost online sadržaja, kako biste to napravili?
- Koje biste smjernice dali osobi koja želi napraviti video kojim bi prikazala temu holokausta na društvenim mrežama?

Interes učenika za sudjelovanjem u ovoj raspravi iznenadio me. I učenici koji se inače nisu samostalno uključivali u rasprave na satu, ovoga su puta htjeli sudjelovati. Njihovi su odgovori i razmišljanja uvelike odgovarali onome što sam i sama zaključila. Iz njihovih odgovora saznala sam kako im ozbiljne teme na društvenim mrežama ne smetaju, ali im smeta vrlo često ponavljanje istoga sadržaja. Radije bi, kako navode, izbjegli dodatno istražiti temu koja im se učestalo nameće. Samostalno su naveli primjer kritika filma *Dara iz Jasenovca*. Na njih su često nailazili koristeći se društvenim mrežama u slobodno vrijeme što je mnoge odvratilo od gledanja filma i razgovora o njemu.



Samo je jedna od mojih učenica samostalno naišla na Holocaust challenge. Svi su učenici taj trend ocijenili lošim. Razmišljajući o namjerama kreatora i sudionika trenda učenici su naveli informiranje i širenje svijesti o povijesnim događajima kao moguće pozitivne razloge, dok su uključivanje u trend radi popularnosti i dobivanja novih pratitelja ocijenili kao negativne razloge. Namjera autora nije mijenjala njihove stavove o sadržaju, ali je utjecala na stav o autorima sadržaja. Učenici su bili skloniji onima koji su se u trend uključili zbog osvješćivanja vršnjaka o ovoj ozbiljnoj temi. Bez obzira na razloge, jasno su mogli izdvojiti pozitivne i negativne odlike ovoga trenda. Pozitivnim su istaknuli mogućnost informiranja mladih o temi holokausta u njima prirodnome okruženju društvenih mreža. Negativnim su aspektima istaknuli problem monetizacije takvoga sadržaja i zarade na traumama iz prošlosti, mogućnost širenja dezinformacija i trivijalizacije tako osjetljive teme te kratko trajanje uratka za detaljnije proučavanje. Nekolicina je prepoznala da takav sadržaj može biti uvredljiv za preživjele i njihove obitelji jer može trivijalizirati događaje. Masovna dostupnost je, kako su istaknuli, ujedno i dobra i loša strana društvenih mreža. Jedna od učenica izvrsno je sumirala sadržaj trenda u samo jednoj rečenici: *Nisam iznenađena da postoji, ali sam razočarana.*

Kad su dobili priliku sami ponuditi preporuke za prikaz holokausta na društvenim mrežama, učenici su iznijeli vrlo slične smjernice IHRA-inim *Preporukama za poučavanje i učenje o holokaustu*. Kao važne elemente istaknuli su istinitost i utemeljenost na stvarnim događajima, primjerenost dobi pri prikazima stradanja, isticanje posljedica državne propagande na život ljudi te izbjegavanje banalizacije i trivijalizacije događaja. Jedna je učenica izvrsno primijetila da je potrebno povezati događaje s predrasudama koje su u nekim dijelovima društva opstale do danas.

Vrlo pozitivne reakcije nisam primijetila samo kod učenika. Budući da sam ovu aktivnost predstavila kolegama na spomenutom seminaru, nekoliko mi je kolega kasnije javilo svoja pozitivna iskustva. To me navelo da istu aktivnost provedem i sa srednjoškolicima. (Očito su brojne zamjene imale i svojih prednosti: dobila sam priliku aktivnost provesti s različitim učenicima.) Zato što su zahtjevi za srednjoškolce viši, ukomponirala sam ju u niz aktivnosti koje su tematizirale život Židova u 20. stoljeću. Cilj je bio dekonstruirati uobičajene predrasude i narativ o Židovima. Učenici su se ovoga puta samostalno javljali za sudjelovanje i formirali četiri skupine. Skupine su se bavile životom Židova prije rata, tijekom rata, nakon rata te današnjom percepcijom holokausta na društvenim mrežama. Posljednja skupina proučavala je Holocaust challenge te opću reprezentaciju holokausta na društvenim mrežama. Materijali za rad posljednje skupine bili su isti – pripremni članak i vlastito iskustvo korištenja društvenih mreža. Sve su skupine prezentirale svoja saznanja pred razredom, a na kraju su učenici iznosili svoje zaključke na temelju onoga što su čuli i naučili.

Povratna informacija bila je vrlo slična, bez obzira na razliku u dobnoj skupini. Učenici su uočili razliku između života koji su Židovi živjeli prije rata i narativa koji je plasirala državna propaganda. Neki od njih uočili su pristajanje uz nacističku propagandu zbog predrasuda koje su nastale mnogo prije 20. stoljeća. Dojmile su ih se priče preživjelih i trud koji su uložili u širenje svijesti o holokaustu. Prosudba Holocaust challengea bila je ista kao i prosudba onih koji su sudjelovali u ovome trendu. Uzimanje namjera u obzir ponešto je mijenjalo stav o autorima, ali ne i o sadržaju. I stariji su učenici zaključili da ova tema ima svoje mjesto na društvenim mrežama, ali u drugačijem obliku. Učenice su nam kao dobar primjer predstavile [Eva.stories](#).

eva.stories [Follow](#) [Message](#)

27 posts 1.1M followers 0 following

Eva
Personal blog
Based on a true story
In memory of the 6 million Jews murdered in the Holocaust
FEB 13 HIGHLIGHT = START OF STORY
היילייט פברואר 13 = תחילת הסטורי
bit.ly/2vvXCqX
Followed by [bettinapope](#), [jason.kramer2](#), [natakostic](#) + 6 more

Feb 13 Feb 15 Feb 19 Feb 21 Feb 22 Feb 25 March 2

February 13 February 15 February 19 February 21 February 22 February 25 March 2

POSTS TAGGED

Za Instagram profil Eva.stories saznala sam na prezentaciji rada učenika. S tim se sadržajem susreo veći dio razreda. Radi se o profilu koji istinitu priču o životu djevojke u vrijeme holokausta prikazuje nizom objava. Izvor za ovaj projekt je dnevnik trinaestogodišnje **Eve Heyman** iz Mađarske koja je stradala u holokaustu. Po kvaliteti sadržaja očito je da iza njega stoji ozbiljna produkcija, a nositelji projekta su Maya Kochavi i Mati Kochavi. Životna iskustva ove djevojke prikazana su u formi danas popularnih objava na društvenim mrežama te uključuju ankete, filtere i plesne koreografije. Učenice koje su prezentirale ovaj sadržaj istaknule su ispreplitanje veselih objava mlade djevojke s ozbiljnim strahotama rata bez prikaza većega nasilja. Primijetile su uspješnost videouradaka u informiranju, ali i izazivanju suosjećanja kod gledatelja. Glazbena podloga i direktno obraćanje Evi u finalnim scenama zaista pomažu u tome. Zahvaljujući učenicima i ja sam naučila nešto novo.



Kao i inače, moji me učenici nisu razočarali. Prvotno ih je iznenadilo što uključujemo sadržaje s društvenih mreža u nastavu, ali im je svakako imponiralo što mogu dio svoga svakodnevnog iskustva iskoristiti u školi. Smatram da prečesto odlučujemo o njima i njihovu obrazovanju bez da ih pitamo za mišljenje, a ova je aktivnost to jasno pokazala. Kad su dobili priliku iskazati svoje stavove, činili su to jasno i smireno. Sudjelovali su i oni koji nemaju nužno interes za povijesne sadržaje ili su tihi i povučeni. Razlike u mišljenjima nisu rješavali uobičajenim nadmetanjem već argumentima, a u moralnome prosuđivanju pokazali su zrelost. Jasno su uočavali višestruke perspektive i interese. U ovoj su aktivnosti dobili mogućnost razmišljanja o ozbiljnim problemima, a ja sam imala priliku zaviriti u njihova iskustva. Približiti se učeničkim iskustvima ključ je uspješnoga prezentiranja povijesnih sadržaja pa se ova rasprava pokazala višestruko korisnom. Vjerujem da ću ovu aktivnost nastaviti provoditi u nastavi, a ove godine ne samo s gimnazijalcima već i s učenicima strukovnih programa. Pritom ću zasigurno naučiti nešto novo o poučavanju o holokaustu, ali i o svojim učenicima.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Gomboš Zazinović, T. (2022). Učenje na društvenim mrežama: holokaust u neobičnome okruženju. *Poučavanje povijesti*, 1(2), 130-133.